

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद, वित्त व लेखा सेवा,
वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, बुधवार, दिनांक २७ मे २०१५

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक १

बॉम्बे सिव्हिल सर्व्हिसेस रुल्स, खंड १ व २ आणि बॉम्बे जनरल प्रॉव्हिडंट फंड

रुल्स, वगैरे

(सैध्दांतिक)

(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समसामध्ये दर्शविण्यात आलेले आहेत.

(३) उत्तराचे समर्थनार्थ प्राधिकार नमूद करा.

(४) प्रत्येक प्रश्नाच्या उत्तरासाठी स्वतंत्र नवे उत्तरपत्रिकेचे पृष्ठ वापरा.

(५) अपेक्षित प्रश्नांपेक्षा जास्त प्रश्न उमेदवाराने सोडविल्यास, जास्तीच्या प्रश्नांना गुण दिले जाणार नाहीत.

१. फरक स्पष्ट करा (कोणतेही चार) :—

गुण

२०

(अ) अस्थायी पद व सावध नियुक्ती पद.

(ब) निलंबन व बडतर्फी.

(क) स्वेच्छा सेवानिवृत्ती व सक्तीची सेवानिवृत्ती.

(ड) अनर्जित रजा व असाधारण रजा.

(इ) रुग्णता निवृत्तीवेतन व अनुकंपा निवृत्तीवेतन.

२. (अ) सेवापुस्तकात/सेवापटात जन्म तारखेची नोंद करताना कोणती कार्यपद्धती अवलंबली जाते ?

१०

(ब) सेवापुस्तकांची व सेवापटाच्या तपासणीबाबत माहिती लिहा.

१०

३. (अ) शासकीय कर्मचार्यास द्यावयाच्या किरकोळ शिक्षेबाबत अवलंबावयाच्या कार्यपद्धतीबाबत लिहा.

१०

(ब) शासकीय कर्मचार्यांना त्यांच्या सेवाकाळात अनुज्ञेय असणाऱ्या विशेष रजाबाबत सविस्तरपणे लिहा.

१०

४. (अ) भविष्यनिर्वाह निधीमधून तात्पुरते अग्रीम कोणकोणत्या बाबीकरिता मंजूर करता येऊ शकते व मंजूर करण्यास सक्षम असलेले प्राधिकारी कोणकोणते आहेत ? याबाबत लिहा.

१०

(ब) ठेव संलग्न विमा योजना तरतुदी सविस्तर स्पष्ट करा.

१०

५. (अ) निवृत्तीवेतनविषयक कागदपत्रे करण्यातील महत्वाचे टप्पे विशद करा.

१०

(ब) निर्वाह भत्ता म्हणजे काय ? निर्वाह भत्ता देण्याच्या रकमेतून कोणकोणत्या ऐच्छिक व अनिवार्य वजावटी करता येऊ शकतात ?

१०

६. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

२०

(अ) स्वीयेत्तर सेवा.

(ब) मृत्यू-नि-सेवा उपदान.

(क) पदग्रहण अवधी.

(ड) अर्हताकारी सेवा.

(इ) विशेष वेतन.

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD,
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III.**

MUMBAI, WEDNESDAY, 27TH MAY 2015

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER I

**BOMBAY CIVIL SERVICES RULES, VOLUMES I AND II AND
BOMBAY GENERAL PROVIDENT FUND RULES, ETC.**

(Theoretical)

(With Books)

N.B.—(1) Answer any *five* questions.

(2) Quote authority in support of the answer.

(3) Use the separate page of answer-sheet for each question.

(4) The marks for each question are indicated in the margin.

(5) Excess answer than expected answer will be ignored.

	Marks
1. Distinguish between the following (any <i>four</i>) :—	20
(a) Temporary post and Tenure post.	
(b) Suspension and Dismissal.	
(c) Voluntary Retirement and Compulsory Retirement.	
(d) Leave not due and Extraordinary Leave.	
(e) Invalid Pension and Compassionate Pension.	
2. (a) What is the procedure for recording the date of birth in the service book/Roll of Government Servant ?	10
(b) State about inspection of service book/roll.	10
3. (a) Write down the procedure to be followed, while imposing the minor penalty on Government Servant.	10
(b) Explain various kinds of special leave admissible to Government Servant, while in service.	10
4. (a) Write in detail the reason for which temporary advance can be granted and the competent authority, which can sanction this advance.	10
(b) Write in detail the provisions of Deposit Linked Insurance Scheme.	10
5. (a) What are the important steps in preparation of Pension case ?	10
(b) What is Subsistence Allowance ? Which voluntary and compulsory deductions can be made from Subsistence Allowance ?	10
6. Write short notes (any <i>four</i>) :—	20
(a) Foreign Service.	
(b) Death-cum-Retirement Gratuity.	
(c) Joining Time.	
(d) Qualifying Service	
(e) Special Pay.	

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ व महाराष्ट्र जिल्हा परिषद, वित्त व लेखा सेवा,
वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, बुधवार, दिनांक २७ मे २०१५

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक २

बॉम्बे सिव्हिल सर्व्हिसेस रूल्स, खंड १ व २ आणि

बॉम्बे जनरल प्रॉव्हिडंट फंड रूल्स, वगैरे

(व्यावहारिक)

(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) प्रश्न क्रमांक ६ अनिवार्य. प्रश्न क्रमांक १ ते ५ पैकी कोणतेही ४ प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.

गुण

१५

१. (अ) खालील वर्णनावरून भ.नि.नि. स्लिप तयार करावी :—

आरंभीची शिल्लक रुपये—७,१४,६०९.

मासिक वर्गणी—८,५०० प्रतीमाह.

नोव्हेंबर, २००९—२ लाख घरबांधणी अग्रीम मंजूर, तो २ हप्त्यांत, ११/२००९ व १२/२००९ असा आहरित केला गेला. पी.एल.आय. वर्गणी—८,०००, १/२०१० मध्ये कपात केली.

व्याज-दर लागू ८.५ प्रतीवर्ष.

१-४-१० ची शिल्लक काढावी.

(ब) कर्जाचे उचलीत रूपांतर करण्याचे भ.नि.नि. नियमाच्या तरतुदी स्पष्ट करा.

५

२. खालील माहितीच्या आधारे रजा गणना करा :—

१५

(अ) अधिकारी रुजू—१८ जुलै १९८३.

अर्जित रजा १३५ दिवस, एच.पी.एल. ३४० दिवस, १९ एप्रिल २००३ ची शिल्लक, १९ एप्रिल २००४ ते २६ मे २००४, २७ सप्टेंबर २००८ ते ३१ ऑक्टोबर २००८, ११ सप्टेंबर २०११ ते ३१ डिसेंबर २०११, १ एप्रिल २०१२ ते ३१ सप्टेंबर २०१२ तो अर्जित रजेवर होता. ६ एप्रिल २००५ ते ११ जून २००५, १ ऑगस्ट २०११ ते १० सप्टेंबर २०११, १ जानेवारी २०१२ ते ३१ मार्च २०१२ तो परावर्तीत रजेवर होता.

१ मे २००३ ते १ एप्रिल २००४ तो निलंबित होता. व नंतर निलंबन घोषित झाले.

(ब) कोणत्या रजा, रजा लेखात वर्ग म्हणजे खर्ची पाडल्या जात नाहीत ?

५

३. (अ) ९,३००—३८,००० या श्रेणीत ४,४०० ग्रेड-पे असणारा २६,४०० + ४,४०० वेतन घेणारा अधिकारी १५,४००—३९,००० या श्रेणीत ५,४०० ग्रेड पे वर पदोन्नत झाला. १७ सप्टेंबर २००८ रोजी रुजू झाला तो दिवस वेतननिश्चिती विकल्प होता. दिनांक १३ जून २०१२ ला तो पदावनत झाला. व पुन्हा १ डिसेंबर २०१३ रोजी पदोन्नत झाला. वेळोवेळी होणारी वेतननिश्चिती नमूद करा.

१५

- (ब) कर्तव्य-कालावधीतील कोणता वेळ वेतनवाढीस ग्राह्य ठरतो ? ५
४. (अ) देय होत असल्यास प्रवास भत्ते बिलाची गणना करा :— १५
- सोमवार, १७ नोव्हेंबर सकाळी ७-३० ते २०-३० नागपूर-मुंबई प्रवास, १,०८७ रुपये
रेल्वेभाडे—AC-II tire, ३ दिवस मुक्काम, २१ नोव्हेंबरपर्यंत शासकीय विश्रामगृहात
मुक्काम. २१ नोव्हेंबर दुपारी १७-४५ पासून २२ नोव्हेंबर सकाळी ६-०० वाजेपर्यंत
M.S.R.T.C. राज्य परिवहन मंडळ बसने १,४०० रुपये भाडे देऊन प्रवास.
१ नोव्हेंबर ते २० डिसेंबर, रजेवर असल्याचे दिसून आले. प्रवास व २ दिवसांच्या
परीक्षा कालावधीतील दावा नंतर मान्य करण्यात आला. उमेदवार परीक्षा पास झाला
आहे.
- (ब) प्रवासभत्ता सेवानिवृत्ती उत्तर प्रवासार्थ दिला जातो. त्यावर टीप लिहा. ५
५. (अ) रुपये ३४,९०० वेतन + ग्रेड पे ६,६०० असणारा कर्मचारी/अधिकारी, २७ वर्षे १२
सेवेनंतर सेवानिवृत्त झाला त्याचे निवृत्तीवेतन, उपदान, अंशराशीकरणाची रक्कम व
अर्जित रजेचे प्रदान यांची गणना करा.
- (ब) मृत्यूवेळी G.I.S. चे प्रदान केले, त्यात वर्ग-अ प्रवर्गाचे २४ वर्षे नोकरी झालेल्या ८
अधिकाऱ्यास विमा योजनेचे फायदे दिले, तो कोणता दर उचित ठरेल ? (फक्त विमा
निधी)
६. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :— २०
- (अ) निवृत्तीवेतनाचे प्रकार व अनुज्ञेयता
(ब) रजेचे प्रकार व पात्रता
(क) वर्तणूक नियम
(ड) कर्तव्य म्हणून गणला जाणारा कालावधी
(इ) निवृत्ती वेतनधारकास मिळणारा प्रवासभत्ता
(फ) नियंत्रण अधिकाऱ्यांची कर्तव्ये.

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS III EXAMINATION AND MAHARASHTRA
ZILLA PARISHAD, FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE,
CLASS III.**

MUMBAI, WEDNESDAY, 27TH MAY 2015

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER II

**BOMBAY CIVIL SERVICES RULES VOLUMES I AND II
AND BOMBAY GENERAL PROVIDENT FUND RULES.**

(PRACTICAL)

(With Books)

N.B.—(1) Questions six is compulsory. From 1 to 5 solve any four questions.

(2) The marks for each questions are indicated in the margin. **Marks**

1. (a) Prepare a G.P.F. slip on the following information :—	15
O.B.— 7,14,609.	
Monthly subscription—8,500 P.M.	
In November 11, 2009, Rs. 2 lakhs sanction for house construction paid in 2 instalment in November, 2009 and December, 2009.	
Paid P.L.I. contribution—8000 in January, 2010. Interest 8.5% P.A.	
(b) Point out provisions that are followed before converting refundable into non-refundable.	5
2. (a) Calculate leave balance –	15
Officer Joined service on 18th July 1983. On 19th April 2003. E.L. balance is 135 days and H.P.L. 340 days.	
19th April 2004 to 26th May 2004, 27th September 2008 to 31st October 2008, 11th September 2011 to 31st December 2011, 1st April 2012 to 31st September 2012 he was on E.L. 6th April 2005 to 11th June 2005 , 1st August 2011 to 10th September 2011, 1st January 2012 to 31st March 2012 he was on commuted leave.	
1st May 2003 to 1st April 2004. He was suspended and suspension treated as suspension.	
(b) Which leave are not debited to accounts of Government Servant ?	5
3. (a) Officer in—9,300—38,000 with G.P. 4,400 promoted to 15,400—	15
39,000 G.P. 5,400. He joined on 17th September 2008. He opted for date on which he joined. Further he was reverted on 13th June 2012 and again promoted on 1st September 2013. Fix pay from time to time.	
(b) What period of duty counts for increment ?	5

[Turn over

4. Calculate T.A. if, applicable :— 15
- (a) On 17th November with Rs. 1,087 Rail-fare AC-II-tier offer travelled by Rail from 7-30 to 20-30 between Nagpur and Mumbai. Halt in Mumbai for 3 days in Government Rest House. On 21st November from 17-45 p.m. to 6-00 a.m. at 22nd November. He travelled by M.S.R.T.C. Bus paid and Rs. 1,400.
- 1st November to 20th December. He was on E.L. He passed departmental exam. Hence, his claim and journey and two days stay was accepted by Officer.
- (b) Point out provisions of T.A. on retirement. 5
5. (a) Officer with pay 34,900 with G.P. 6,600 retired after 27 years service. 12
- Now count for Pension, D.C.R.G., Commutation and E.L. entitlements.
- (b) Group A Officer died after 24 years of service. Calculate appropriate insurance claim by appropriate rate (Insurance fund only). 8
6. Write short notes on (any *four*) :—
- (a) Kinds of Pension and Entitlements 20
- (b) Types of leave and eligibility
- (c) Conduct Rules
- (d) Period counts of duty
- (e) Travelling allowance at time of retirement
- (f) Duty of Controlling Officer.
-

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD,
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III**

MUMBAI, THURSDAY, 28TH MAY 2015

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER III

**BOMBAY FINANCIAL RULES AND MAHARASHTRA
TREASURY RULES, ETC.**

(With Books)

- N.B.*—(1) Answer any *five* questions.
(2) The Marks for each question are indicated in the margin.
(3) Quote an authority in support of your answer.

	Marks
1. Write short notes (any <i>four</i>) :—	20
(a) Abstract Bill	
(b) Public Account Committee	
(c) Consolidated Fund	
(d) Performance Budget	
(e) Canons of Financial Propriety	
(f) Emoluments.	
2. Distinguish between (any <i>four</i>) :—	20
(a) Capital Expenditure and Revenue Expenditure	
(b) Abstract Bill and Detailed Bill	
(c) Consolidated fund and Contingency Fund	
(d) Earnest Money Deposit and Security Deposit	
(e) Arrears Claim and Time Barred Claim.	
3. What are the general rules for enforcement of responsibilities for losses sustained by Government through negligence of Government Servant ?	20
4. (a) What are the responsibilities of Drawing and Disbursing Officer as regard contingency expenditure ?	10
(b) Explain various deductions from salary.	10
5. Explain in detail about the grants admissible to Zilla Parishads.	20
6. (a) Explain the procedure for payment of rents rates and taxes of buildings occupied for public purposes.	10
(b) Define charged expenditure. Explain any two items from the list for such expenses.	10

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद, वित्त व लेखा सेवा,
वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, गुरुवार, दिनांक २८ मे २०१५

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण—१००)

पेपर क्रमांक ३

बॉम्बे फायनान्शियल रुल्स, महाराष्ट्र ट्रेझरी रुल्स, वगैरे

(पुस्तकांसह)

सूचना.— (१) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(२) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.

(३) उत्तराच्या पुष्ट्यर्थ नियम नमूद करा.

गुण

१. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

२०

- (अ) संक्षिप्त देयक
- (ब) लोक लेखा समिती
- (क) एकत्रित निधी
- (ड) कार्यक्रम अंदाज पत्रक
- (इ) वित्तीय औचित्याची तत्त्वे
- (फ) वित्तलब्धी.

२. फरक स्पष्ट करा (कोणतेही चार) :—

२०

- (अ) भांडवली खर्च व महसुली खर्च
- (ब) संक्षिप्त देयक व तपशीलवार देयक
- (क) एकत्रित निधी व आकस्मिकता निधी
- (ड) इसारा ठेव व सुरक्षा ठेव
- (इ) थकीत मागणी व मुदतबाह्य मागणी.

३. शासकीय कर्मचाऱ्याच्या निष्काळजीमुळे शासनास झालेल्या नुकसानीच्या जबाबदारीची अंमलबजावणी करण्यासाठी कोणते सर्व साधारण नियम आहेत ?

२०

४. (अ) आहरण व संवितरण अधिकारी यांच्या आकस्मिक खर्चासंबंधी जबाबदाऱ्या काय आहेत?

१०

(ब) वेतन देयकातून करावयाच्या विविध वजावटींची माहिती द्या.

१०

५. जिल्हा परिषदांना देय असलेल्या विविध अनुदानांची सविस्तर माहिती द्या.

२०

६. (अ) भाडे तत्त्वांवर घेतलेल्या इमारतीचे भाडे व कर देण्याच्या पद्धतीचे वर्णन करा.

१०

(ब) भारित खर्च म्हणजे काय? भारित खर्चाच्या सूचीतील कोणत्याही दोन बाबींचे वर्णन स्पष्ट करा.

१०

[उलटून पहा]

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD,
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III**MUMBAI, THURSDAY, 28TH MAY 2015

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER IV**ACCOUNT CODE, VOLUMES I, II AND IV, ETC.***(With Books)**N.B.*—(1) Answer any *five* questions.

(2) The marks for each question are indicated in the margin.

	Marks
1. Write short notes on (any <i>four</i>) :—	20
(a) Audit of Grant-in-aid	
(b) Public Account	
(c) Audit of Receipts	
(d) Appropriation Accounts	
(e) Consolidated Fund of the State and the Contingency Fund of the State.	
2. Distinguish between Administrative and Technical approval. When revised Administrative Approval is necessary ?	20
3. Explain Economy, Efficiency and Effectiveness of Audit.	20
4. State the duties and powers of the Comptroller and Auditor General of India in respect of Accounts and Audit.	20
5. Explain in detail Treasury Operations System.	20
6. Enumerate structure of Government Accounts.	20

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद, वित्त व लेखा सेवा,
वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, गुरुवार, दिनांक २८ मे २०१५

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ४

अकाऊन्ट कोड, खंड १, २ व ४, वगैरे

(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.

	गुण
१. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—	२०
(अ) अनुदानांचे लेखापरीक्षण	
(ब) लोक लेखा	
(क) जमा रकमांचे लेखापरीक्षण	
(ड) विनियोजन लेखे	
(इ) राज्याचा एकत्रित निधी व राज्याचा आकस्मिक निधी.	
२. प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मान्यता यातील फरक स्पष्ट करा. सुधारित प्रशासकीय मान्यता केव्हा जरूरीची असते ?	२०
३. लेखापरीक्षणाच्या अनुषंगाने काटकसर, कार्यक्षमता व परिणामकारकता या संकल्पना स्पष्ट करा.	२०
४. भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांची लेखा व लेखापरीक्षणविषयक कर्तव्ये व अधिकार नमूद करा.	२०
५. कोषागार कार्यप्रणालीची सविस्तर माहिती द्या.	२०
६. शासकीय लेख्यांची संरचना विशद करा.	२०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD,
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III.**

MUMBAI, FRIDAY, 29TH MAY 2015

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER V

PRECIS AND DRAFT

(Without Books)

N.B.—The marks for each question are indicated in the margin

Marks

1. Make a precis of the following passage, not exceeding one-third of its length and suggest a suitable title :—	50

Friendship is above reason, for, though you find virtues in a friend, he was your friend before you found them. It is a gift that we offer because we must; to give it as the reward of virtue would be to set a price upon it, and those who do that have no friendship to give. If you choose your friends on the ground that you are virtuous and want virtuous company, you are no nearer true friendship than if you choose them for commercial reasons. Besides, who are you that should be setting a price upon your friendship ?

It is enough for any man that he has the divine power of making friends, and he must leave it to that power to determine who his friends shall be. For, though you may choose the virtuous to be your friends, they may not choose you; indeed friendship cannot grow where there is any calculated choice. It comes, like sleep when you are not thinking about it; and you should be grateful, without any misgiving, when it comes.

So no man who knows what friendship is ever gave up a friend because he turns out to be disreputable. His only reason for giving up a friend is that he has ceased to care for him; and, when that happens, he should reproach himself for his mortal poverty of affection, not the friend for having proved unworthy. For it is inhuman presumption to say of any man that he is unworthy of your friendship, just as it is to say of any woman, when you have fallen out of love with her, that she is unworthy of your love. In friendship and in love, we are always humble, because we see that a free gift has been given to us; and to lose that is humility because we have lost friendship or love is to take pride in what should shame us.

We have our judgements and our penalties as part of the political mechanism that is forced upon us so that we may continue to live; but friendship is not friendship at all unless it teaches us that these are not part for our real life. They have to be and we pay men, and clothe them in wings and scarlet, to sit in judgement on other men. So we are tempted to play this game of judgement ourselves, even though none has paid us to do it. It is only in the warmth of friendship, that we see how cold a thing it is to judge and how stupid to take pleasure in judging for we recognise this warmth as a positive good, richness in our natures, while the coldness that sets us judging is a poverty.

[Turn over

2. Draft a circular addressed to the head of the department and regional heads for timely completion of quarterly reconciliation of expenditure highlighting needs and importance of timely reconciliation. 15
3. Draft a letter from head of the department to regional head of Konkan to keep the accounts in Priyasoft Model Accounting System on Computer. 15
4. (a) Make a meaningful sentence from a words below (any *four*) :— 4
 (i) ugly (ii) effect (iii) strata (iv) status
 (v) require (vi) transform (vii) circumstances.
- (b) Write opposite of :— 5
 (i) weak (ii) artificial (iii) rich
 (iv) pure (v) beautiful.
5. (a) Do as directed :— 6
 (i) The mangoes are too cheap to be good (Remove too)
 (ii) She studies English (Change the voice)
 (iii) Rose is the most beautiful flower (Change the degree)
 (iv) Mother is careful (Make exclamatory)
 (v) He is older than his sister (Make negative)
 (vi) No sooner than I received a book I started reading (Use as soon as)
- (b) Match the words in column 'A' with their meaning in column 'B' :— 5
'A'	'B'
(i) candid	(1) cunning
(ii) Amiable	(2) fraud
(iii) crafty	(3) sincere
(iv) Guile	(4) anger
(v) fury	(5) lovable.
-

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ व महाराष्ट्र जिल्हा परिषद, वित्त व लेखा सेवा,
वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, शुक्रवार, दिनांक २९ मे २०१५

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण—१००)

पेपर क्रमांक ६

बुक-किपिंग

(पुस्तकांशिवाय)

सूचना.— (१) प्रश्न क्रमांक एक अनिवार्य आहे.

(२) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

(३) विहित मर्यादेपेक्षा जादा सोडविलेल्या प्रश्नांना गुण दिले जाणार नाहीत.

(४) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.

गुण

२०

१. श्री ओमगणेश यांच्या दिनांक ३१ मार्च १९९८ रोजी संपलेल्या वर्षाचे तेरीज पत्रक पुढीलप्रमाणे आहे. त्याखालील आवश्यक तरतुदी विचारात घेऊन दिनांक ३१ मार्च १९९८ रोजी संपलेल्या आर्थिक वर्षाचे व्यापारी पत्रक, नफा आणि तोटा पत्रक आणि त्याच दिवसाचा ताळेबंद तक्ता तयार करा :—

श्री. ओमगणेश यांचे तेरीज विवरणपत्र दिनांक ३१ मार्च १९९८

विवरण (१)	नावे बाकी रुपये (२)	विवरण (३)	जमा बाकी रुपये (४)
दि. ०१/४/१९९७	४०,०००	भांडवल	१,००,०००
रोजी शिल्लक साठा			
थकित येणी	१०,०००	विक्री	१,१८,०००
मशिनरी	५०,०००	जावक परत	१,०००
खरेदी	८०,०००	किरकोळ धनको	५४,०००
फर्निचर	२६,०००	व्याज आणि कमिशन	४,०००
उचल	४,०००	थकित मजुरी	४,५००
किरकोळ ऋणको	३७,०००	साधारण राखीव	७,५००
१० महिन्यांचे वेतन	४,०००	बँक ओव्हर-ड्राफ्ट	४,५००
मजुरी	८,०००	देय हुंडी	५,०००
विमा	५,०००		
साधारण खर्च	८,०००		
गुंतवणूक	३,०००		
आगाऊ कर भरणा	२,०००		
११ महिन्यांचे भाडे	११,०००		
विद्युत खर्च	६,०००		
प्रवास खर्च	१,५००		
वाहतूक खर्च	३,०००		
एकूण . . २,९८,५००		एकूण . . २,९८,५००	

तरतुदी व समायोजने :-

- (अ) अखेरच्या शिल्लक साठ्याचे मूल्य रु. ४०,००० इतके दर्शविण्यात आले असेल तरी, त्याचे बाजारी मूल्य रु. ४५,००० इतके आहे.
- (ब) रु. २,००० चा माल उधारीवर विकण्यात आला व रु. ५,००० चा माल उधारीवर खरेदी करण्यात आला याबाबतची नोंद लेख्यामध्ये करण्यात आलेली नाही.
- (क) संपूर्ण वर्षभरात रु. १,५०० चा माल मोफत नमुना वाटप करण्याकरीता वापरण्यात आला. परंतु, त्याची लेख्यामध्ये कोणत्याही प्रकारची नोंद घेतलेली नाही.
- (ड) श्री ओमगणेश यांनी वर्षभरात रु. २,००० चा माल स्वतःच्या वापरासाठी काढून घेतला.
- (इ) भांडवलावरील व्याज ८% या दराने आकारावयाचे असून घेण्यात आलेल्या उचलीकरिता व्याजाची रक्कम रु. ६०० इतकी दर्शवावयाची आहे.
- (फ) आगीमध्ये रु. १०,००० इतक्या कीमतीचा माल नष्ट झाला. परंतु, विमा कंपनीने विम्याकरिता रु. ८,००० इतक्या रकमेचा दावा मान्य केला.
- (ग) मशिनरीकरीता घसारा १०% व फर्निचरकरिता घसारा १५% दराने दर्शवावयाचा आहे.

२. दुहेरी नोंद पद्धती म्हणजे काय ? हे सांगून दुहेरी नोंद पद्धतीचे फायदे स्पष्ट करा. २०
३. (अ) घसारा म्हणजे काय ? घसारा दर्शविण्याची गरज काय ? घसारा दर्शवण्याची कारणे सांगा. १०
- (ब) एकेरी नोंद पद्धती व दुहेरी नोंद पद्धती यातील फरक स्पष्ट करा. १०
४. (अ) संयुक्त उपक्रमाची व्याख्या द्या व त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
- (ब) हुंडी म्हणजे काय ? हुंडी स्वीकृत करण्याच्या पद्धती कोणत्या ? १०
५. (अ) दिनांक ३१ मार्च १९९८ रोजी श्री. ओंकार यांच्या रोख-पुस्तकात बँक खात्यावर रु. १०,००० शिल्लक असल्याचे दर्शविण्यात आले होते. परंतु त्याच दिवसाची बँकेच्या पासबुकात दर्शविलेली शिल्लक रक्कम वेगळी होती. खाली दिलेल्या मुद्द्यांचा विचार करून, बँक ताळमेळ पत्रक तयार करा :— १०
- (१) प्रदान करण्यात आलेल्या, परंतु बँकेत प्रदानासाठी न आलेल्या धनादेशाची रक्कम रु. १,२००.
- (२) अरुण यांनी बँक खात्यावर परस्पर जमा केलेली रक्कम रु. ९०० असून त्याबाबतची माहिती एप्रिल महिन्यात मिळाली.
- (३) रु. १३०० चा धनादेश बँकेत जमा करण्यात आला, परंतु बँकेने तो वटवलेला नाही.
- (४) बँकेने बँक चार्जस म्हणून रु. ५० इतकी रक्कम बँक खात्यात खर्ची टाकली. परंतु, रोख वहीमध्ये याबाबतची नोंद घेण्यात आलेली नाही.
- (ब) दुय्यम लेखा नोंदवह्या म्हणजे काय ? त्यांचे प्रकार कोणकोणते आहेत ? १०
६. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :— २०
- (अ) जर्नलचे महत्त्व आणि उपयुक्तता
- (ब) रोख वही
- (क) लेखे ठेवणे
- (ड) हिशेबांची संकल्पना
- (इ) बँक ताळमेळ
- (फ) ख्याती. (गुडविल).

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD,
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III**

MUMBAI, FRIDAY, 29th MAY 2015

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(FULL MARKS—100)

**PAPER VI
BOOK-KEEPING**

(Without Books)

N.B.—(1) Question No. One is *Compulsory*.

(2) Solve any four questions from the rest questions.

(3) No Marks will be allotted for any question answered in excess.

(4) The marks for each question are indicated in the margin.

Marks

1. From the following Trial Balance of Shri Omganesh as on 31st March 1998, you are required to prepare the Trading Account and Profit and Loss Account and Balance-sheet after making necessary adjustments :—

20

The Balance as on 31st March 1998

Particulars (1)	Amount Rs. (2)	Particulars (3)	Amount Rs. (4)
Stock on 01/04/1997	40,000	Capital	1,00,000
Bills Receivable	10,000	Sales	1,18,000
Machinery	50,000	Return Outwards	1,000
Purchases	80,000	Sundry Creditors	54,000
Furniture	26,000	Interest and Commission.	4,000
Drawings	4,000	Unpaid Wages	4,500
Sundry Debtors	37,000	General Reserve	7,500
Salaries of 10 Months	4,000	Bank of Overdraft	4,500
Wages	8,000	Bills Payable	5,000
Insurance	5,000		
General Expenses	8,000		
Investments	3,000		
Prepaid Taxes	2,000		
Rent of 11 Months	11,000		
Electricity and Lighting	6,000		
Travelling Expenses	1,500		
Carriage	3,000		
Total . .	2,98,500	Total . .	2,98,500.

[Turn over

Adjustments :—

- (a) The Cost of Closing stock was Rs. 40,000, while its market price was Rs. 45,000.
  - (b) A Credit sale of Rs. 2,000 and Credit Purchase of Rs. 5,000 were not recorded through the accounts books.
  - (c) Goods of Rs. 1,500 have been distributed as free samples during the year but no entry was passed in the books of accounts.
  - (d) Goods worth Rs. 2,000 were withdrawn by Shri Omganesh during the year for self use.
  - (e) Interest on Capital was to be provided @ 8% per annum and interest on drawings was to charged for Rs. 600.
  - (f) Goods worth Rs. 10,000 were destroyed by fire and insurance company admitted Claim for Rs. 8,000.
  - (g) Machinery is to be depreciated by 10% and furniture by 15%.
2. State the meaning of double entry system and give the advantages of double entry system. 20
  3. (a) What is depreciation ? State the needs and causes of depreciation. 10
(b) State the difference between the Single entry system and Double entry System. 10
  4. (a) State the defination of Joint Venture and give its features. 10
(b) What is Bill of Exchange ? What are the types of Acceptance of Bills of Exchange ? 10
  5. (a) Cash book of Omkar showed the balance of Rs. 10,000 on 31st March 1998. On the same date bank pass book showed a different balance from the following points. Prepare Bank Reconcilliation statement as on that date :— 10
    - (1) Cheque issued but not presented for payment Rs. 1,200.
    - (2) Arun has directly deposited Rs. 900 into bank account but information of the same was received in the month of April.
    - (3) Cheque deposited into bank but not cleared Rs. 1,300.
    - (4) Bank has debited pass book for bank Charges Rs. 50. But it was not recorded in a cash-book.
  - (b) State the meaning of subsidiary book, what are the types of subsidiary books ? 10
  6. Write short notes (any four) :— 20
    - (a) Importance and Utility of Journal
    - (b) Cash-book
    - (c) Book-Keeping.
    - (d) Accounting concepts
    - (e) Bank Reconcilliation
    - (f) Goodwill.

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद वित्त व लेखा सेवा,
वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, शनिवार, दिनांक ३० मे २०१५

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण—१००)

पेपर क्रमांक ७

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या ॲक्ट, वगैरे

(पुस्तकांसह)

सूचना.— (१) प्रश्न क्र. एक अनिवार्य, उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(३) सरसकट नक्कल केलेल्या प्रश्नांचे गुण कमी केले जातील.

गुण

२०

१. थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) :—

(अ) ग्राम निधी

(ब) स्थायी समिती व विशेष समिती

(क) पंचायतीची रचना

(ड) स्थानिक संस्था कर

(इ) राज्य निवडणूक आयोग

(फ) नगर परिषद, नगर पंचायत यांची स्थावर मालमत्ता हस्तांतरीत करण्यासाठी अनुसारावयाची कार्यपद्धती.

२. जिल्हा परिषदांवर, राज्य शासन, विभागीय आयुक्त आणि जिल्हाधिकारी, २०
अधिनियमातील कोणत्या तरतुदीच्या आधारे कुठल्या परिस्थितीत आणि कसे
पर्यवेक्षण व नियंत्रण ठेवू शकतात याबाबत चर्चा करा.

३. ग्रामसभा म्हणजे काय ? त्यांचे अधिकार व कर्तव्ये काय आहेत ? त्यांचे अनुसूचित २०
जागांसंदर्भातील विशेष अधिकार व कर्तव्ये स्पष्ट करा.

४. अविश्वासाचा प्रस्ताव म्हणजे काय व संरंपचाविरुद्ध अविश्वास प्रस्ताव मांडण्याची २०
कार्यपद्धती विशद करा.

५. नगरपालिकेस कोणकोणते अनिवार्य व ऐच्छिक कर लावण्याचा अधिकार आहे ? २०

६. नगरपालिका निवडणुकीत निवडून आलेल्या सदस्यांना कोणत्या कारणांसाठी २०
अनर्ह ठरविता येते याबाबत चर्चा करा.

७. पाणीपुरवठ्याच्या विविध स्त्रोतांसंबंधी मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याची कर्तव्ये आणि २०
अधिकार कोणते ?

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD, FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS-III

MUMBAI, SATURDAY, 30th MAY 2015

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER VII

MAHARASHTRA ZILLA PARISHADS AND PANCHAYAT SAMITIES ACT, ETC.

(With Books)

N.B.—(1) Question No. 1 *compulsory*. Solve any *four* from remaining questions.

(2) All questions carry *equal* marks.

(3) Indiscriminate copying of an authority will be discounted.

	Marks
1. Write short notes (any <i>four</i>) :—	20
(a) Village Fund	
(b) Standing Committee and Subjects Committee	
(c) Constitution of Panchayats	
(d) Local Body Tax	
(e) State Election Commission	
(f) Procedure to be followed for transfer of immovable property of Municipal Councils and Nagar Panchayats.	20
2. Discuss, the circumstances under which and the provisions through which State Government, Divisional Commissioner and District Collector, can supervise and control, the Zilla Parishads.	10
3. What is Gramsabha? What are its powers and duties? What are its special powers and duties in respect of the Scheduled Areas?	10
4. What is Motion of No-confidence and what is the procedure of No- confidence Motion against Sarpanch ?	20
5. Which are the Compulsory and Voluntary Taxes that can be imposed by a Municipal Council ?	10
6. Discuss the grounds for disqualification of a Municipal Councillor ?	10
7. What are the powers and duties of Chief Executive Officer regarding various sources of Water Supply ?	10

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ व महाराष्ट्र जिल्हा परिषद वित्त व लेखा सेवा,
वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, शनिवार, दिनांक ३० मे २०१५

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ८

इनट्रोडक्शन टू इंडियन गव्हर्नमेंट अकाऊन्ट्स अँड ऑडिट, वगैरे

(पुस्तकांशिवाय)

सूचना.—(१) प्रश्न क्र. एक आवश्यक आहे. उर्वरित प्रश्नातून कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

गुण
२०

(अ) प्रशासकीय मंजूरी व तांत्रिक मंजूरी

(ब) धन विधेयक

(क) अर्थोपाय अग्रिम

(ड) भारीत खर्च व दत्तमत खर्च

(इ) कोषागाराचे निरीक्षण

(फ) नगर परिषदेच्या उत्पन्नांच्या बाबी.

२. लोक लेखा समिती म्हणजे काय ? लोक लेखा समितीचे कर्तव्य विशद करा. २०

३. जिल्हा परिषदेतील लेख्यांचे संकलन पद्धतीबाबत सविस्तर विवेचन करा. २०

४. भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांची शासकीय लेख्यांसंबंधी असलेली कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा. २०

५. शासकीय लेख्यांचे वर्गीकरण यावर सविस्तर टिप्पणी लिहा. २०

६. नगर परिषदेच्या लेखापरीक्षकांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या नमूद करा. २०

७. टिप्पणी लिहा :— २०

(अ) जिल्हा परिषद मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी कर्तव्ये व कामे.

(ब) भांडवली खर्च व महसुली खर्च.

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III.**

MUMBAI, SATURDAY, 30TH MAY 2015

[TIME—2-30 P.M. TO 5-03 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER VIII

**INTRODUCTOIN TO INDIAN GOVERNMENT ACCOUNTS AND
AUDIT, MAHARASHTRA ZILLA PARISHADS AND PANCHAYAT
SAMITIES ACCOUNT CODE ETC.**

(Without Books)

- N.B.*—(1) Question No. one is *compulsory*. Solve any *four* from remaining.
(2) All questions carry *equal* marks.

	Marks
1. Write short notes (any <i>four</i>) :—	20
(a) Administrative sanction and Technical sanction.	
(b) Money Bill's.	
(c) Ways and Means advance.	
(d) Voted and Charged Expenditure.	
(e) Treasury Inspection.	
(f) Sources of Income to Municipal Councils.	
2. What is Public Accounts Committee ? What are the functions of Public Accounts Committee ?	20
3. Explain in details the procedure of compilation of Accounts in Zilla Parishad.	20
4. State the duties and powers of Controller and Auditor General regarding Government Accounts.	20
5. Explain in details classification of Government Accounts.	20
6. What are the duties and responsibilites of the internal auditor of Municipal Councils ?	20
7. Write short notes :—	20
(a) Functions and duties of chief accounts and finance officer of Zilla Parishad.	
(b) Capital Expenditure and Revenue Expenditure.	